

Argó nyelvi elemek szépirodalmi és publicisztikai szövegekben

1. A nyelv társadalmi alapon végbemenő rétegződésében és a szókészlet megoszlásában minden felosztás megemlékezik az argóról, többnyire anélkül, hogy pontosabban felsorolná jellemző jegyeit. Van egy viszonylag hagyományos rövid meghatározás: „alvilági elemek (titkos) csoportnyelve; tolvajnyelv,” (ÉKsz.) de ez sem visz lényegesen közelebb hozzá. Ha ugyanis elfogadjuk a két alapkritériumot: alvilági és titkos, akkor könnyen úgy vélhetnénk, hogy a mi társadalmi viszonyaink között nincs alapja az argónak. Mivel azonban lépten-nyomon találkozunk e megjelöléssel, szükségesnek tartom annak vizsgálatát, hogy milyen jól kitapintható jegyei vannak az argónak nevezett nyelvi rétegnek, s ezt miként ítélik meg mértékadó nyelvészeink.

2. A fent idézett meghatározásnál sokkal árnyaltabb a Nyelvművelő kézikönyvé. Az argó utaló szócikkben ezt írja: L. ifjúsági nyelv, nagyvárosi nyelv, stílusárnyalatok III.2., stílusrétegek I.1.c, szókincsünk stilisztikai rétegződése III.4. Ha azután a jelzett szócikkeket tanulmányozzuk, két igen lényeges árnyaló jellemzőre bukkanunk: az argó nagyvárosi nyelv, amely gyorsan változik ugyan, de szellemisége állandó; másrészt a társalgási stílus sajátos rétege, amelynek elemei „bekerültek a bizalmasabb, kevésbé igényes és választékos társalgási nyelvbe, főként a nagyvárosok beszélt nyelvébe és a diáknyelvbe is.”

Ez utóbbi kitétel újabb fontos mozzanatra irányítja figyelmünket: az argó sok ponton érintkezik az ifjúsági nyelvvel, sokszor pedig el is mosódik különbségük, leegyszerűsítő használatban szinte színanimaként használják őket. A kézikönyv stiláris szempontból is minősíti az argót: „a jassz-nyelvi elemek többnyire rendkívül expresszívok, mert nagyfokú környezetfelidéző, jellemző erejük van, friss szemlélet nyilvánul meg bennük. Nem véletlen, hogy a szépirodalom is szívesen merít az argóból” (2: 710–1).

Szűts László értelmezésében is elmosódik az argó és az ifjúsági nyelv különbsége (Argó és írói nyelv, NytudÉrt. 83. sz. 605): „jasszos elemek irodalmi felhasználására” egyaránt idéz argó nyelvi és ifjúsági nyelvi elemeket. Véleménye szerint a jellemrajz és a milió indokolja az irodalmi szövegben a használatát. De int a túlzás veszélyeire is: „Az argó elemek funkcionális használatát természetesen nem kifogásoljuk, viszont a fölöslegesen gyakori előfordulásukat nem helyeselhetjük, mivel gátolják a megértést... A magyar írónak magyar irodalmi nyelven kell írnia” (uo.).

Kovalovszky Miklós elsősorban az ifjúsági nyelvet jellemezve gazdagítja az argó fogalmát: „A mai ifjúság nyelvének a régebbi alsóbb réteg- vagy csoportnyelvekkel való rokonságát, ill. kapcsolatát mutatja az argó erős

hatása . . . Ezt a lázadó-vagányos magatartást és szemléletet tükrözi a fiatal-ság beszédmodora is, sokszor kevésbé rokonszenves módon: *c i n i z m u s b a* hajló életszemléletet kifejező fölényeskedő hangban, az érzéseket, illetőleg az érzelmi őszinteségnek még a látszatát is leplező s gyakran megszokássá rögződő durvaságban, az *é r t é k e k e t* és tekintélyeket lebecsülő tiszteletlenségben . . . A másik ember, az élet, a nő és a szerelem lebecsülését meghök-kentően mutatják az olyan *a r g ó í z ű* megnevezések, mint *hapsi, ürge, pók, farkok, muki, poja; kiprűtten, fejredáll, kinyúlák; spiné, tojó, tyúk, áru, bőr, dög, pézsma, kobrabűvölő*” (Nyelvfejlődés — nyelvhelyesség, 118).

Bárcki Géza a *n é p n y e l v* fogalmába beleérti az argót is: „Magával a népnyelv szóval általában azokat a nyelvváltozatokat foglaljuk össze, melyeket az irodalmi és a köznyelv hatása viszonylag legkevésbé érintett, akár *v á r o s b a n*, akár falun beszéljék.

A jassznyelvi szavak sokkal hangsúlyozottabban kívül esnek az irodalmi nyelven, mint a nyelvjárásiak, s ezért használatuknak lényegesen szűkebb körre kell szorúlnia: Szinte kizárólag a szereplő személyek és környezetük nyelvi jellemzésére használhatók. Egyetértek abban, hogy ajánlatos alkalmazásukat még a szereplők beszéltetésében is szűkebb körre szorítani, hiszen — hacsak nem valóban tolvajok, betörők, utcai nők beszélnek a titkosság szándékával — a valóságban sem szoktak halmozódni, s azonkívül jelentékeny részük az átlagos olvasó számára teljesen érthetetlen” (A magyar nyelv múltja és jelene, 407).

Még egy lényeges megállapítása van Bárcki Gézának erről a nyelvi rétegről: „E nyelvre jellemző, hogy erősen *a k u s z t i k u s* jellegű, nem áll mögötte íráskép, sem irodalmi hagyomány.” S éppen emiatt, hogy *b e s z é l t* nyelv, vizsgálata, megfigyelése sem könnyű. Elsősorban nem is nyelvészek, hanem a bűnözőkkel mindennapi kapcsolatban álló rendőrtisztek az argósztárak készítői.

Deme László *f u n k c i o n á l i s* szempontból itéli meg az argót, és elég szigorú vele szemben. „Az argó és a zsargon elsősorban szókincsével jellemezhető. A szóanyagban — a szakszókécsékétől eltérően — gyakoriak az olyan elemek, amelyek a közös nyelvben is jó, kifejező erejű szót helyettesítenek, általánosan ismert fogalmat jelölnek *f ö l ö s l e g e s e n e l t é r ő* nyelvi eszközzel. Létrejöttükben sem a szükség, hanem az *e l k ü l ö n ü l é s i* *s z á n d é k* a fő tényező. Saját nyelvtanuk természetesen nincsen. Így semmiképp sem tekinthetők sem külön nyelveknek, sem külön beszédformáknak. S mivel *n e m s z ü k s é g e t e l é g í t e n e k k i*, és fölösleges különülést eredményeznek, nem hasznos, s nem is pozitív irányú eltérések az általánostól” (A beszéd és a nyelv, 156).

Az idézett nyelvészekon kívül íróink közül Kolozsvári Grandpierre Emil foglalkozott az argóval, és tett figyelemre méltó megállapításokat. Ő is érzékelteti azt a bizonytalanságot, amely az argó értelmezése és megítélése körül kialakult. „Az angol *s l a n g* és a francia *a r g ó* szó szerint tolvajnyelvet jelent, az idők folyamán azonban jelentése elmosódott; angolban annyira, hogy a tolvajnyelvre már külön szó született — *c a n t*. Magyarban több elnevezés járja, a régi jassz-nyelvtől a mai vagány-, illetve huligánnyelvig, valamennyi megtévesztő” (Utazás az argó körül. Kritika, III. 5). A továbbiakban kiemeli az általa fontosnak vélt jellemzőket: városi népnyelv; alkotásai tiszavirágéletűek; nem választható el a köznyelvtől; szemléletességre törekszik. E megállapítások találóak és helytállóak. Következtetése: „a szavakkal

szemben sem jogos a faji diszkrimináció alkalmazása, pusztán azon az alapon, hogy valamely szó az argóba tartozik, nem rekeszthető ki a közhasználatból s nem az irodalomból." Ő tehát az írói szabadság elvét vallja abban, hogy az író mely nyelvi rétegből merít. Még azt is kiemeli, hogy az argó elemek gazdagítják a nyelvet szemléletességükkel: *becsavarodik*, *becsajoz*, *bekrapekol* többet mond köznyelvi megfelelőjénél.

A felsorakoztatott argóértelmezésekben közös az, hogy beszélt nyelvként tartják számon. Tanúi lehetünk viszont annak, hogy az utóbbi időkben az argó megjelent nyomtatott szövegekben is. A továbbiakban néhány olyan művet vizsgálok, amelynek szerzője merített ebből a nyelvi rétegből is.

3. Az általam vizsgált művek a következők:

A) Csörsz István: *Sírig tartsd a pofád*. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1971. A mű előszavában írja a szerző: „Az alvilágnak is vannak rétegei, van filozófiája, sőt művészete is. Szereplőim a legjelentéktelenebb, lenézett réteg képviselői: ennek a csoportnak van azonban a legtöbb köze sodródó ifjúságunkhoz . . . A könyvben közölt elbeszélések és párbeszéddek nagy része eredeti magnetofonszöveg.”

A könyv tehát dokumentumregény, nem tisztán szépírói alkotás. Szerzője egy hosszú hajú társaság tagjait beszélgette hónapokon keresztül, ebből kerekedett ki a könyv. Ezek a fiatalok a hippiség és a bűnözés határán élnek, többen összeütköznek a törvénnyel. Életelvüket meg is fogalmazzák: „Ami szabályban van lefektetve, nálam nem stimmel. Minden szabályt utálok, minden formaságot és mindenkinek a véleményét . . . Soha senkihez sem alkalmazkodtam, egy kivétel talán ez a társaság” (Bórlábú); „. . . a monoton, undorító munkát nem bírom, én akkor akarok dolgozni, amikor jólesik. Nem akarok semmit. Annyit dolgozom, hogy kajám és ruhám legyen, a többi nem érdekel” (Patkány); „ne higgyenek az embereknek, senkinek, még a legszebbnek sem, ne legyenek őszinték, tartsák a pofájukat, mert úgyis visszájára fordul a dolog” (Zord Khán).

A könyv jellegéből következik, hogy nyelve nem az író egyéni alkotása, hanem a csövező, csavargó fiatalok szociális érvényű nyelve.

B) Kolozsvári Grandpierre Emil: *Arcok napfényben*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1967. A novellák között van olyan, amelynek ifjú hősét egyes szám első személyben, argó nyelvi elemekkel színesítve szólaltatja meg az író. Mivel szépirodalmi szövegről van szó, jogos a kérdés, hogy mennyi benne az egyéni írói lelemény, és mennyi a szociális érvényű nyelvhasználat.

Legjellemzőbb a vizsgált szempontból A fekete bula, amely már címében is utal az argó jellegre. A szándékolt írói hatást jól szolgálják a szemléletes kifejezések: „már az idézés befűtött nekik; kitört a nagy családi balhé; állati jó a szerelésem; ott szedtem fel a fekete bulát a lében; állati klassz bige volt; betájoltam magam az árura; pofára estem a becsúszó szerelésnél; vágytam egy kis békés koegzisztenciára; pipás lettem, hogy ilyen dinnye; újítottam egy üveg vodkát; mialatt és ettem a kezét, ő elfűtötte a csajt; a gőz elvitte a fekete bulához; a smasszer állatian átrázott; héráza van neki is a családi bulitól.

Amint a felsorolásból is kitészik, a novella terjedelmes képest sűrítetten tartalmaz argó elemeket, ami meghaladja a természetes használatot.

C) Horváth Péter: *Szabad vegyértékek*. Kozmosz Könyvek, 1984.

Az öt részből álló regény (Máté könyve; Szinyák könyve; Koza könyve; Lukács könyve; Katalin könyve) büntetőzáslóaljba, majd börtönbe került

katonafiatalok tragédiába torkolló történetét mondja el, kinek-kinek saját szemszögéből. A cselekmény felbontása módot ad az írónak arra, hogy hősei látásmódján keresztül, velük beszéltesse el a történetet. Középpontjában egy mindenre elszánt vagány, Koza áll, akinek gátlástalansága egy társa halálát okozza. Koza könyvének néhány jellemző részlete: „Nagy koncert volt a Tabánban, hát kimentem, gondoltam, *beújítok valami libamájat, mer le akartam cserélni*, amelyik megvolt . . . Aztán *kiszúrtam* a nőt, ott guggolt egy bokor alatt, himbálta magát . . . Ej, mondom magamban, mi a furcsa ezen a *rinyán*”; „Az élet törvénye két dologból áll. Az egyik: erősebb kutya *kamatyol*. A másik: *kamatyolni* jó. A többit már minden ökor kiszámíthatja.”

D) Zombori Attila: Szexpiaci körséta. Idegenforgalmi Propaganda és Kiadóvállalat, 1986.

Riportkönyv az ősinek nevezett mesterségről, amelynek úzói „prostituált, franka, céda, cafka, szajha, utcarongya, cemde, kéjné, lotyó, örömlány, kurva, luvnya, kokott, bárcás, kurtizán, utcanő, rima. Irodalmi és alvilági, jogászok alkalmazta és széles körben elterjedt kifejezések ama ősi foglalkozást úzó nőkre, akik anyagi ellenszolgáltatásért áruba bocsátják testüket” (i. m. 7).

A könyv szövege riportokból áll, tehát publicisztikai jellegű szövegekkel találkozunk benne. A kérdés–felelet formájában megírt riportok hitelesen adják vissza egy zártnak mondható, a bűnözés határán álló vagy azt át is lépő társadalmi mikroközösség tagjainak nyelvhasználatát. Életformájukat tudatosan vállalják, különbözőségüket hangsúlyozzák a társadalom többi tagjától. Rájuk leginkább illik az „alvilág” megjelölés, noha ők maguk nem tartják büntetendőnek életmódjukat. Önmaguk jellemzése néhány utcalány szövegéből: „Innen csak kiöregszenek a lányok, de új emberré válni nem soknak sikerül. Ebben a világban átrendeződnek az emberi viszonyok, nincsenek szerelmek, az anyaságot is csak kevesen ismerik meg . . . Egy értékmérő van csak, a pénz, amiből sokat kell keresni, hogy sokat lehessen elkölteni, s minél többet költ az ember, annál jobban hajt, hogy másnap még többet szórhasson el. Ez egy mókuserék”; „Én még soha nem loptam, nem csaltam, nem gyilkoltam. Én kurva vagyok, aki ezt a mesterséget becsületesen csinálja. Úgy, ahogy azt az é j s z a k á b a n kell. Már a Rákóczi tér is más. Mi a legtöbbben nyelveket beszélünk, ápolunk vagyunk, kulturáltan csinálom, amit csinálunk . . . Mi kiszolgáljuk a hozzánk látogató külföldiek szexuális igényeit. A Rákóczi tériek pedig könnyítének azon a rengeteg nemi nyomoroncon, aki oda jár.”

Tehát még ez a látszólag homogén világ sem egységes, itt is van „szakmai góg” a szállodákba és bárókba járók részéről, akik eléggé megvető módon beszélnek utcai sorstársaikról. Kétségtelen, hogy műveltségben, kultúrában felette állnak az utcaiaknak, de életmódjuk azonos.

A riportalanyok között az utcalányokon kívül van homoszexuális és strici is.

4. Megkísérlem összefoglalóan jellemezni azt a nyelvi réteget, amelyet e művekben argó jellegűnek minősíthetünk.

4.1. E nyelvi réteg megteremtője és hordozója egy társadalmi csoport, így ez a nyelvváltozat mindenképpen hozzátartozik a nyelv t á r s a d a l m i a l a p o n végbemenő tagozódásához.

4.2. Sajátosan n a g y v á r o s i j e l e n s é g, a gyors társadalmi változások okozta nyelvi változások egyik megjelenési formája.

4.3. Ha nem is a titkosság, de a beavatottság, az együvé tartozás kifejezésének igénye teremtette meg és táplálja.

Ennek az igénynek többféle megnyilvánulása is van ezekben a művekben. Amint korábban idéztem is, tudatában vannak a maguk „másságának”, a társadalom többi tagjától való különbözésüknek. Ennek kifejeződése az is, hogy egymást a legritkábban szólítják valódi nevükön, hanem olyan becenevet használnak, amely kapcsolatban áll viselőjével. Csörsz István szereplőinek jellegzetesen egyelemű neve használatos egymás között: *Bórlábi, Surranó, Gerenda, Calvados, Ótvaros, Lord, Pipás, Mandula, Trubadur, Max, Patkány, Cinege, Köpi, Tüzes, Nixi, Hentes, Szives, Húszkilós, Veréb, Kuka; Huncut, Csutak, Egérke*. A három utolsó lánynév, a többi fiú.

Ez a névhasználat annyira kizárólagos, hogy amikor hivatalos eljárás során valódi nevükön nevezik a fiatalokat, néha még saját nevük hallatán sem reagálnak rá.

4.4. Sajátos életmód alapján él tovább ez a nyelvváltozat, az ide tartozók ha nem is bűnözők, a társadalom perifériájára szorult elemek, akiknek életútja kisiklott. Csövező fiatalok, intézetből szökött állami gondozottak, prostituáltak és stricik a hordozói. Az általános társadalmi normákat elvetik, életmódjukat tudatosan vállalják. Nyelvhasználatukban elmosódnak az egyéni különbségek (műveltség, iskolázottság), s az argó elemeket sajátos életmódjukkal kapcsolatban egységesen használják. Korukat tekintve a többség fiatal ugyan, de nem ezt tartom meghatározónak, hanem az életmódot, mert van nem egy 30–40 év közötti is a szereplők között.

4.5. E művekben az argó nyelvi elemek használata funkcionálisnak minősíthető, vagyis a szereplők jellemzésére és az őket körülvevő milió érzékeltetésére szolgál. A szövegek kizárólag egyes szám első személyben íródtak egyenes vagy szabad függő beszéd formájában, mivel az argó beszélt nyelvváltozat.

4.6. Használói alapvetően a köznyelvi norma szerint nyilatkoznak meg, s az argó jelleg elsősorban a köznyelvitől eltérő szókincsben nyilvánul meg. Nem szűkíthető azonban le kizárólag erre, hanem nyelvi magatartást jelent, amely az argón kívül a köznyelvi nyelvhasználatban is kifejeződik a lebecsülő szóhasználatban. Ennek néhány jellemző megnyilvánulása: *lerobbant csajok; be volt gyulladva a fater; Mi a hézag, fater?; Húzzon innen a pélóba, minuszkám!; bejűtok valami libamáját; Kuma jól sóderolt a fater; állati klassz bige; nyomja a vakert; Ki után caplat a zsernyák?; kutyaütő bánnyarém; Kölyök forog a hasában, hathónapos a majom; Ötven éves nőket akar nekem felajánlani, hát a temető kinek van?; Úgy foglalkozz egy csajjal, hogy érezze a tetves állatja, mégis te vagy a férfi; Balról tüllruhás lány lépett kényeskedve a körömcipőjében: a fűrészporos aréna legcsillogóbb kancája, sötét öltönyös ménje oldalán; nagyokat hallgattunk, amíg a bunkók ettek. Elvett egy büdös paraszt kurvát, aki frankón üldözött a házban engem is; Ha akarom, ott a fűtyike szeme láttára dörgölöm meg a csaját.”*

Az effajta nyelvhasználatban benne van a beszélő szerepének felnagytitása, saját személye fontosságának kiemelés.

5. Az argó nyelvi elemek használata a szöveg megértését kevés kivételtől eltekintve nem gátolja. A szűkebb vagy tágabb nyelvi környezet még az argó szót nem ismerő számára is többnyire világossá teszi

a jelentést. Különösen így van ez akkor, ha egy köznyelvi szónak más jelentésben való használatáról van szó. Ilyenkor az alapjelentés ismereté és a szövegkörnyezet megkönnyíti a megértést. Pl.: „Csak éppen büdös neki ez a pálya, azért akart *dobbantani*”; „Nem kötöttem *üzletet*, pedig hárman is *kivirították* a három százast [márkát]”; „Szép pénzt *leakasztottak* ott a bárban rólunk”; „Nem alaptalanul gyanakodott rám, hogy *lenyelek* a pénzből”; „A mai napig is *lóg* 15 ezer forintommal”; „Aztán a Kati *megebukott*, írogatta nekem a leveleket a sittről”; „Így dumálgattam neki, *oltogattam* a szöveggel”; „Mások fiatalként kerültek börtönbe vagy zárt nevelőintézetbe, ott *melegedtek be*.” (A tágabb szövegkörnyezetben a homoszexuálisokról van szó, ez teszi pontossá a jelentést.)

Hasonló módon nem nehezíti a megértést az olyan köznyelvi szók más jelentésben való használata, mint *agyas* 'fogyatékos'; *dög* 'nő'; *dug* 'közösül'; *fal* 'látszólagos, hamis'; *fazon* 'személy'; *feldob* 'feljelent'; *fuvar* 'egy alkalomra szóló, pénzért végzett közösülés'; *hajt* 'prostituált módon él'; *hazavág* 'megöl'; *hús* 'lány'; *kiló*, *kilós* 'száz forint'; *kieget* 'kifizet'; *láger* 'munkásszállás'; *lé* 'pénz'; *lepucol* 'pénzétől megfoszt'; *megeszik* 'elhisz'; *meleg* 'homoszexuális'; *nagyasszony* 'a homoszexuálisok vezéregyénisége'; *privát* 'nem prostituált'; *rongy* 'ezer forint'; *szobáztat* 'alkalmi pároknak helyet ad'; *tűz* 'siet'; *üzlet* 'pénzért végzett nemi aktus'; *újít* 'szerez'; *mák*, *griz* 'baj'.

Némileg más a helyzet a nem köznyelvi eredetű argó szavakkal. Ezek pontosan körülhatárolt jelentése csak az argó ismeretében lehetséges, ezért Zombori Attila szótárt is mellékel munkájához. A többnyire *i d e g e n e r e d e t ű* argó szavakat az olvasó a szövegkörnyezet hatására csak részben értheti meg. Pl.: „Én nem *ciciztem*, elmondtam neki”; „A Keleti *cink*, pláne ha a Kovács van szolgálatban”; „Másfél órája *dekkolt* a csajjal a kapuban”; „Bejön egy rendőr, nem is kér *flepnit*”; „Mindjárt nekiláttunk *halózni* a hazai kajából”; „Találkoztam egy gyerekkel, azt mondja, nincs *hédered*?”; „Tizenhat éves koromban bekerültem a *kóterba*”; „Éjjel legalább nyolcszor *megpariztuk* négyen”; „Mindjárt bevágnak a *pandázsba*”.

Az idegen eredetű vagy annak látszó argó szavak: *befalcol* 'felvágja az ereit'; *befiről* 'hatalmába kerít'; *biluxol* 'tekintget'; *ciciz* 'bizonytalankodik'; *cidáz* 'férfiak nemi vágyát nem hagyományos módon elégíti ki'; *cink* 'baj, bajos'; *csávó* 'fiú'; *flepni* 'igazolvány'; *hadova* 'mellébeszélés'; *hadovázik* 'mellébeszél'; *habokra* 'ingyen'; *haló* 'ennivaló'; *halózik* 'eszik'; *hapacsol* 'hiteget'; *héder* 'lakás, alvási lehetőség'; *héderéz* 'lakik, tartózkodik'; *kamu* 'hamis'; *kóter* 'nevelőintézet'; *ledelláz* 'lefizet'; *lejmol* 'kéreget'; *lejmolós* 'ajándékba kapott'; *lejmre* 'ingyen, potyára'; *leperkál* 'leszámol, lefizet'; *letélakol* 'megszökik'; *télakot vesz* 'ua.'; *majrézik* 'megijed'; *manus*, *manusz* 'férfi'; *odák* 'aki alkalmilag fizet, vendégül lát'; *pandázs* 'fogda'; *péló* szitokszó; *prala* lebecsülő megszólítás; *risztel* 'felesben osztozik'; *roda* 'utcai ismerkedési hely'; *rodás* 'utcán ismerkedő'; *rodáz* 'utcán ismerkedik'; *rupó* meghatározatlan pénzegység; *sitt* 'börtön'; *smasszer* 'börtönőr'; *spangli* 'cigaretta'; *spanglizik* 'dohányzik'; *surmó* sértő megszólítás; *tré* 'rossz'; *vaker* 'szöveg'; *vamzer* 'besúgó, áruló'; *zamekol* 'kidob'; *zsernyák* 'rendőr'; *rinya*, *lunnya* 'nő'; *kajakra* 'erőszakkal'.

Sem a szűkebb, sem a tágabb szövegkörnyezet nem segít a pontos jelentés tisztázásában a következő szavak esetében: *herót* „Olyan *herót*ot kaptam az egésztestől”; *dzsungó* „Végignézték rajtam, olyan oltári *dzsungó* fejek”; *falcolva* „A csaj meg hülye, mert mindig összeviszza van *falcolva*”; *szovázik* „Nagyban *szovázunk*, jön egy rendőr, azt mondja, mi van, gyerekek?”;

sukár „Hú, mondom, kasa. *Sukár* nadrágod van”; *mórázik* „Mi már rég fenn *móráztunk* a dombon, ez még mindig olvas”; *mallér* „Legalább egy *mallérunk* lenne, beugranánk a Trojkába”; *snapperes* „Tizenötéves korában megdugta egy kútfúró, azóta döglenek utána, mert *snapperes*”.

5.1. Az argó nyelvi elemeknek az eloszlása, gyakorisága is befolyásolja a szöveg jellegét és megértését. Mint már korábban jeleztem, ezek a szövegek alapvetően köznyelviak, terjedelmükhöz képest nem tartalmaznak annyi argó elemet, amely ezt megváltoztatná. Az átlagosnál gyakoribb előfordulásra is van azonban példa. Kifejezetten az írói szándék következménye az argó elemek halmozása, amellyel a tanyáról hirtelen Budapestre kerülő lányt jellemzi: „Mert hát tudja, *elcsúsztam*. Már harmadik éve *melóztam* a sorviban, amikor a Kati mellém került. *Ő fűtötte az agyamat*, hogy az olyan jó *bigére*, mint é, *harap az ürge* . . . Egy kocsis *fej*, az kéne neked, mondta a Kati. *Ő* tud is egyet, világoskék Opel Rekorddal. Csak hallottam: *begerjedtem*. *Őne zsinor*, mondtam, hogy hozza. Kétszer is megszervezte, *almás lett*. Már azt hittem: *hadova* az egész. Aztán megint jött a Kati, hogy nagy *dajdaj lesz, letöprünk egy éjszakát*” (Kolozsvári G. E. i. m. Utazás nyelvünk körül. 456).

Ehhez hasonló gyakoriság egyik műben sem fordul elő, legfeljebb egy bekezdésnyi Zombori A. riportszöveg idézhető ide. „Intézeti *csávó* voltam, anyámék meghaltak, az öcsémnek *mákja volt*, a nagymutter magához vette. Engem meg becsaptak a *zaciba*. Persze, nem *smakkolt* az intézet. Hamar rájöttem, hogy a nagymutterhoz nem mehetek, mert a *yard* mindig ott keresett először. Csöveztem. Nyáron a Balatonra *tipliztem*” (i. m. 218).

6. Végül szólnom kell az argóra jellemző kétarcúságról, mely ezekben a szövegekben is föllelhető. Egyrészt az állandó változás következtében ugyanazt a fogalmat többféle nyelvi jellel jelöli, s ezáltal gazdag szinonimítást hoz létre, másrészt a valóság különféle elemeire alkalmazza ugyanazt a nyelvi jelet, ami által jelentését indokolatlanul kitágítja, illetve elhomályosítja. Mindkét jelenségre álljon itt néhány példa.

A férfi szinonimái: *aranyapám, apuskám, alak, csávó, bunkó, fater, fej, fazon, hapsi, haver, krapek, manus, manusz, muksó, mókus, romaagyerek, pali, pasas, prala, pralínkó, pasi, surmó, szivar, tag, füttyi, pofa*.

Ennek ellenkezője a gyakori használat következtében a szó pontos jelentésének elhomályosulása:

link: „. . . éppen úgy voltak link csajok; a nadrágom is link volt; link szöveg volt; link címekeket írtunk; megcsalta a férje, link volt hozzá; visszamegyünk Budapestre, link egy ilyen kisváros; később jöttem rá, hogy link az egész.”

frankón: „frankón kéregettem az utcán; frankón teleittam vízzel; három napig nem ettem, de frankón; még elrontanak frankón; az frankón nem hallott semmit; frankón feltette magára; frankón egy lavórban mosakodtunk; aztán frankón hanyatt dobtam magam és bedilizttem; hazajövök, frankón ott vár a levél; én most frankón az eszemnél vagyok; frankón azt mondtam.”

simlis: „simlis hely; irtó simlis szöveg volt; már messziről mondták, jönnek a simlisek; a világba simlisek voltunk; bemegyek a legsimlisebb vállalathoz; az a sok simlis tetű, intézetből szökött; a simlis lányodhoz menjek haza?; simlisen, züllötten, akkor még bennünk volt a rossz.”

Varsányi György